

Hirdetéseikért és pályázatokért orthodox szempontból nem vállalunk felelősséget

Apró hirdetések

Hirdetési díjszabás: minden szó egyszeri beiktatása 13, vastagon szedett betűkből 26 fillér. Apróhirdetések felvétele: VII. Sip ucca 10. — Jelítség levelek kettős borítékban válaszbélyeggel ugyanoda intézendők. — Apróhirdetések csak a díj előzetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság

HUSZ ESZTFENDŐ óta közvetit házasságot Nagy Jenő Rákóczi ut 57/b — Telefon (cégnélküli levelezés).

MAGANYOS, vagyos 54 éves uriember, ben tajró, elvenne ugyancsak jól szituált, egyedülálló 40—50 év körüli szigoruan vallásos, jó családból való in telligens özvegy vagy elvált ur asszonyt. Orthodox mintahitközségben gondnok vagyok és mint bizományos nagy malmokat képviselvek. Ajánlatokat „R. A.” jelígen a kiadóhivatal továbbít.

Allást nyer

OKLEVELES tanítónőt keresek 3 gyermekemhez polgári tananyag tanítására. „Vallásos uriház” jelígre.

KERESEK 6 tagu családomhoz perfek főző lányt, ki szigoru kóser háziarítás vezetésében elég jártassággal bír. A nehezebb munkákat külső lány végzi. Fizetés megegyezés szerint. Steiner József, Kapuvár.

Ingyen mehet Budapesten a Szent István ünnepi héten

az Állatkertbe, az Angol-parkba, a Margitszigetre, a Margitszigeti kiállításokra, Gelléri-hegyi ünnepélyre, sport merközésekre, mulatókba, ingyen hajózáshat a Dunán, ingyen reggelizhet, uszonnázhat, ebédelhet, borotválkozhat, fürödhet. Ingyen fényképezheteti le magát, ingyen kap értékes ajándéktárgyakat. Feláron mehet színházakba, cirkuszokba, árengedményt élvez éttermekben, üzletekben. Min ezt a kedvezményt a „Szent István Ünnepi Hét Társadalmi Nyegbizottsága” által kiadott kedvezményes szelvényfüzet biztosítja és minthogy a Nagybizottság a füzetet korlátozott példányszámban adja ki, ajánlatos annak mielőbbi megrendelése. — A füzet ára 10 P. Kapható a Nagybizottság központi adminisztrációs irodájában, Budapest, VIII., Üllői ut 4. sz. I. em. 2.

KERESEK jó házból való zsidó fiut tanulónak rőfös és rövidáru üzlettembe. Weiner Jenő, Jászkarajenő.

Allást keres

ÁPOLÓNŐNEK, vagy gyermek mellé, esetleg házvezezőnőnek ajánlkozok idősebb zsidó asszony. Jelige: „Megbízható”.

RŐFÖS és fűszerszakmában jártas szombatartó fiatalember állást keres. Cim: Róth A. Szondy ucca 12.

Különféle

JÓ HÁZBÓL 3 tanulót teljes elátással felveszek. Blau, Budapest, Dob ucca 32.

EGYEDÜLLŐ böcher, kinek szülei elhaltak és a legnagyobb nélkülözések közt él, egy hazai gáon jesit kéri a jószívű embe Muzsmát, Pénzküldemények böcher“ jelígre a endők.

1. J. ennálló orth. korcsma ézenzes tarsat keresek, vagy berendezéssel együtt elődom. Blau, Dob ucca 32.

KÖNYV, füzet, folyóirat, héli magyar vagy német szövegű lakodalmi meghívó és bármiféle nyomtatvány a legkifogástalul készül Schwartz Lipót könyvnyomdájában Kunszentmiklós. Kérjen árajánlatot.

KITÜNŐ vörösbor 1'40, liternél feljebb 1'20. Blau-korcsma, Dob ucca 32.

POZSONYI böcher, ki előkészít polgárra, gimnáziumra és zsidóra, állást keres L. M. Löwy illésnél Miskolc. Deák-tér 4

KITÜNŐ orthodox kóser házikoszt Blaunál, Dob ucca 32. II. 2.

Hirdetmény.

A kiskörösi aut. orth. izr. hitközség, mint anya könyvi kerület, a macesszütési jogot, amelynek jelenlegi bérője évi 15.000 kg. maceszt forgalmaz, — 6 évre haszonbérbe adja. Bérbevenni óhajtók aug. 31-ig küldjék be ajánlataikat alulírott elnök címére.

Schwarz Sándor, h tk. elnök.

Siófokon orth. PENZIÓ

Blau Jónás-né személyes vezetése mellett megnyit. Izetes házikoszt. Menürendszer. — Ujjonnan buforozott szobak. — Referenciát a bpesti orth. hitközség rabbinátusáról. — Bővebbet: Blau buforüzlet, Budapest, VI., Podmaniczky ucca 18. szám. Telefon: T. 126-96 vagy Siófok, Vilma-telep, Heinrich Ferenc-u. 1

Uj héber könyvkereskedés! Szántó Zsigmond

könyv- és papírkereskedése VII., Sip-u. 12. (a hitközség székházában) megnyit. Ajánlja legolcsóbb napi áron az összes ünnepi és alkalmi szerteretési cikkeket, u m Talszim, Tefillin, Machszorim, Szidurim, stb. Jahrzeitbálak legolcsóbban csak itt rendelhetők meg.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos GROSZBERG JENŐ.

Hoffmann és Társa könyvnyomda. Budapest, VI., Próféta ucca 7

ידיעות ציוניות

ZSIDÓ UJSÁG

A magyar orth. zsidóság hetilapja.

Megjelenik hetenkint egyszer.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., SIP-UTCA 10.
TELEFON: József 425—90.

ALAPITOTTA:
GROSZBERG LIPÓT ז"ל

ELŐFIZETESI DÍJ: 1 EVRE P 20.—
P 10.—
KÖLFÖLDRE : 1 P 22.—
Postaschequekontó-szám: 50 791.

„Hazugságok” „ez a stilustalan, kezdetleges nyomtatvány . . .”

— Válasz az „Egyenlőség“-nek —

„Ne felelj a balgának az ő cudarsága szerint, különben hasonlitsz hozzá”. (Mislé XXVI. 5.)
„Felelj a balgának az ő cudarsága szerint, különben bölcsnek érzi önmagát”. (Mislé XXVI. 6.)

E két ellentétesnek látszó, egymás mellé sorakoztatott verset a talmud (Sabosz 30) a következőképen egyenliti ki: a Tóra, a vallás dolgaiban felelni kell, más egyéb dolgokban nem érdemes. Eme szentírásmagyarázat indít, sőt kötelez arra, hogy a hazai orthodoxia — tehát a vallás — szent ügye, a zsidó közélet tisztasága és csak utolsó sorban saját reputációm érdekében kivédjem azokat az alaptalan, de fektelen támadásokat, amelyekben a „Zsidó Ujság”-nak a mult héten része volt.

I. Groszberg Lipót z. c. l. szempontja.

Kezdenem kell a „Zsidó Ujság” alapításával. Amikor megdicsőült Apám elhatározta egy magyar nyelvű orthodox lap kiadását, mindannyian éreztük a vállalkozás nehézségét. A Megboldogult azonban azt tartotta, hogy a megcsontított ország csak magyar nyelven olvasó orthodoxiája szellemileg asszimilálódni fog a neológiaihoz, ha kizárólag a neológ sajtó szemüvegén fogja nézni a zsidóság dolgait. (Ugyanezt hirdeti a híres „Chofecz Chajim” is!) Nagymagyarország idején ettől nem kellett félni, mert erőtaraléként ott voltak az északnyugati és délkeleti felföld magyarul nem olvasó, tősgyökeres orthodox tömegek. Ehhez járult még az a

körülmény, hogy a neológia pesti vezetői „a Sulchan Aruch alapjára helyezkedtek”, — ezt olvasta hetenkint az ország orthodoxiája — és attól kellett tartani, hogy a végén el is fogják hinni az orth. tömegek. És ha ez beidegződik a köztudatba, akkor hiába jönnek majd a vezetők s megkezdik a felvilágosítás nehéz munkáját. A „Zsidó Ujság” tehát már megboldogult alapítója életében kezdte hangoztatni, hogy az orthodoxiának igen kételkedve kell fogadni egyes neológ és vallásos életet egyáltalán nem gyakorló vezetők részéről elhangzó konzervatív frázisokat.

II. A „Zs. U.” és a neológia.

Az idő Apámnak adott igazat és azóta többször volt alkalmam rámutatni a neológ konzervativitásnak kis értékére — az orthodoxia szempontjából. Eppen ezért az őszinte neológiát sohasem bíráljuk,

semmi közünk a neológia belügyeihez,

tisztelet és becsület neológ testvéreink erényeinek és intézményeinek. Nem is gyakorolunk kritikát, csak az orthodox jelszavakat hangoztató neológiára, amely kritikával egyedüli célunk az orthodoxia jellege fölött való örökös volt.

Okfejtéseink mindig tárgyilagosak, személyeskedéstől mentesek.

De ez természetesen nem tetszetős azoknak, akiknek érdeke a frázisos zavarosban való halászás.

III. Magyar-zsidó sajtó-szabadság.

És itt rá kell térnünk a magyar-

zsidó sajtó-viszonyokra. A mig például Németországban tucat-számra vannak a zsidó lapok, hazánkban felszázad óta ugyszólván egy lap egyedül dominálja a piacot. Lehet, hogy ez — a lap legkitünőbb volta mellett bizonyít. Lehet, hogy ez a magyar zsidóság kiváló izlésére mutat. Mégis szomorú, hogy a legdiametrálisabban ellenkező orthodox és neológ szempontokat ugyan-e lap szolgálja. El lehet-e képzelni például, hogy a német orthodoxia, amely áldozatok árán fenntartja az „Israelit“-ot, egy szép napon feladja a lapját és rábizza például érdekei képviselését a kitünően szerkesztelt, érdekes, neológ „C. V. Zeitung” c. ujságra, ha az kötelezné magát, hogy 2 hetenkint egyszer, miután a zsidó színészeket, futballhősöket dicsőítette, utána biggyessze azt a kijelentést: „ellenben az orthodoxia nagyon üdvös” (?) Ez Németországban nem lehetséges, de nálunk lehetségesnek bizonyult. Ennek következményeképpen ez a lap teljesen kiszajátította magának az egész zsidóságot, hibbizománynak tekinti, kizárólagos egyedárusággal és a szószeros értelmében lenéz, megvet, kipusztítandó ellenségnek tekint minden más magyar-zsidó lapot. A lapok ellen való fegyvere egyforma: előbb elhallgatás, azután fogsikorgató kitörés.

IV. Kitér a vulkán.

A legutóbbi kitérés a következő. Megjelent az Egyenlőség 1928. augusztus 11. számában:

— Hazugságok. Egy Budapesten megjelenő nyomtatvány, mely magát „orthodox irányu” lapnak adja ki, de amelyet a va-

lóságban a neológ rabbiszeminárium egyik rossz utra tévedt növendéke szerkeszt, az utóbbi időben zsidóellenes támadásokkal uszítja egymás ellen a felekezet különböző pártjait. Így legutóbb dr. Groszmann Zsigmondról, a Pesti Izr. Hitközség közbeesülésben álló rabbijáról terjesztett közönséges hazug rágalmat, amely szerint dr. Groszmann a Dohány-utcai templom előtt szombaton megszegte volna az ünnepet. Természetes, hogy az egész hír elejétől végig közönséges hazugság.

Ez ugyebár stílusos valami! Elmondja tehát rólunk: „Budapestben megjelenő nyomtatvány”, „zsidóellenes támadásokkal és hazugságokkal egymás ellen uszítja a felekezet pártjait”, „közönséges hazug rágalmat terjesztett”, „elejétől végig közönséges hazugság”. A végén még ezt megállapítja:

— Megjegyezzük, hogy ez a nyomtatvány csak címében hordja magában az „orthodox” jellegét, mert az orthodoxia széles körei a leghatározottabban elítélik a folytonos izléstelen hajszát és gyűlöletkeltést, amellyel ez a stílustalan és kezdetleges nyomtatvány folyton botrányt akar okozni a zsidó felekezetben.

Ez a hang ugyebár nemes? Méltó a legrégibb magyar-zsidó ujsághoz? Igaz ugyan, hogy nem tudjuk elképzelni, vajon a fentemlített „C. V. Zeitung” vagy „Israelit” képesek volnának-e egyet is leírni e kitételek közül, de hát ezért jelennek meg azok a német „Balkanon”, az „Egyenlőség” pedig a művelt magyar zsidóság köré-

Mr. Hertz

— Tárca —

Irta: Drexler Dezső, Szendrő,

A newyorki City központján levő előkelő Winkler nagyáruház zsúfolt volt, a nyüzsgő forgalomtól. A vevők tarka sokadalma szakadatlan rajokban ostromolta az árusító polcokat, a kiszolgáló személyzet lihegve, verejtékezve és udvariaskodó hajlongásokkal futkosott ide oda a magasra tornyosuló hatalmas áruhalmazok mögött. Ezalatt pedig az irodában lázas iramban folyt az adminisztrációs munka; könyvelők, saldokontisták, gépírókisasszonyok motorikus gépieséggel igyekeztek lefektetni, regisztrálni a sokoldalú üzlet változatos eseményeit és a tulajdonos mérőszőp ü, nagyszűri spekulációját. A telefon élesen berregett. Mr. Solomon Winkler, az üzlettulajdonos beszélt a klubból.

— Kérem sürgősen Mr. Hertz főkönyvelő urat! — hallatszott türelmetlenül. És hangjából érezhe-

ben, irnak benne főpapok. főtanácsosok és fővezérek.

V. Egy nyíltéri közlemény.

Az Egyenlőség szives lesz majd egyes kifejezéseit a bíróságnál megmagyarázni, ha sor kerül rá. Most azonban kénytelenek vagyunk megmagyarázni, miről is van szó.

A „Zsidó Ujság” 1928. június 8-iki számában, tehát több mint két hónappal ezelőtt, a következő közlemény jelent meg:

Nyíltér*)

Dr. — n — d kongresszusi rabbi Bamidbor szombatján az Andrássy-uton láttam, amikor egy járműre felszállt. Erre egy éppén arra haladó neológ ismerősöm tett figyelmessé.

(Teljes címmel ellátott néualírás.)

*) Erővalban közöltekkért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

Ez a közlemény — sajnálatunkra — kiadóhivatali alkalmazottunk tulbuzgósága révén került a lapba, miután aláíró vállalta a sajtójogi felelősséget. De a nagyközönség körében senki sem tudta kiról van szó s mindenki napirendre tért a talányos — n — d betűk fölött. Kérdjük tehát, kinek vélt az „Egyenlőség” szolgálatot tenni a „Zs. U.” rejtvényének „megfejlesztésével”? . . .

Az Egyenlőség „szencziós” kibetűzése egyébként teljes kudar-

tó volt, hogy sürgős ügyről van szó.

— Mr. Hertz már nincs itt — csicseregett a telefonokisasszony — péntek este lévén, hazament, hogy templomba készülődjék.

— A pokolba is! ordította az üzlettulajdonos. — A legsürgősebb ügyeknél is mindig előbbre való nála a templom! Esztelen állat! Felmondok neki! — és mérgesen lecsapta a kagylót. . . Mr. Hertz sorsa meg volt pecsételve. . .

A két arc merően, döntésiváráon nézett szembe. A bőrfotelben, egy ideges, szögletes, spekulánsarc, az üzlettulajdonosé, a másik egy gyengemósolyu, nyugodt tekintetű rezignált robot arc, Mr. Hertz főkönyvelőé. A nehéz bőrkárpittal bevont főnöki irodában rajtuk kívül egy lélek sem volt.

— Nos, Mr. Hertz meggondolta a dolgot?

— Kérem Mister — hajlongott udvariasan a főkönyvelő — az Ön parancsának én feltétlenül engedelmesskedni tartozom. De bármennyire is a szívemen viselem 10 év óta az üzlet érdekének előmoz-

cot vallott. A szóbanforgó nyíltéri közleményünk szerzője ugyanis a leghatározottabban, ünnepélyesen kijelentette előttünk, hogy

az „— n — d” betűk mögött nem pesti rabbi rejtőzik,

de egyáltalán nem dr. Groszmann Zsigmond, kinek vallási rigorozitása közismert. — Ezzel az ügyet részünkről teljesen elintéztnek tekintjük.

VI. A „Zs. U.” és a szeminaristák.

Fölösleges megállapítani, hogy az Egyenlőség-nek a „Zs. U.” szerkesztésére vonatkozó „leleplezése” valótlán és rosszhiszemű beállítás. A lapot én szerkesztem, aki soha nem voltam szeminarista. (Van ugyan rabbi-oklevelem, de azt a pozsonyi nyilv. rabbi-iskolán nyertem.) — Olvasóink ismerik a mi „jó” véleményünket a szeminaristákról. . . Hogy pedig, egy lap író-gárdájához ki tartozik, az valóban mindegyik lap privát dolga. Egyébként hol van az megírva, hogy az orthodox, aki az Egyenlőség-beír, az jó utra tér, ellenben a szeminarista, aki névtelenül a „Zs. U.”-ba ír, az rossz utra téved?

VII. Két német közlemény.

Névtelenül kezdtem én is hirlapírói pályámat az „Allgemeine

Jüdische Zeitung”-nál 1911-ben. E lap akkori, szeptember 15-i számában a következő hír volt olvasható:

— Redacteur Szabolcsi und der Jeschiwa-bochür. Aus Hunsdorf schreibt man uns: „Herr Max Szabolcsi, Redacteur des neologen Wochenblattes Egyenlőség, der seit einem Jahre Witwer war und diesen Sommer wieder geheiratet hat, weilte jüngst auf seiner Hochzeitsreise in der schönen Gegend der Hohen Tatra. Er kam auch hierher nach Hunsdorf, um die hiesige berühmte Jeschiwa kennen zu lehren. Wenn man seine belobenden Ausserungen über dieselbe hörte, kam einem unwillkürlich der Satz von semirojs: „beal korchoj jaane omén” in den Sinn. Das alles sei jedoch nur nebenbei erwähnt. Dass ich mir hiemit, aus diesem Anlasse, erlaube, um ein paar Zellen Raum in der „Allg. Jüd. Zeitung” zu bitten, geschieht vielmehr wegen der folgenden köstlichen Episode: Aus Kesmark nach Hunsdorf fahrend, fragte Herr Szabolcsi einen hiesigen Jeschiwa-Bochür, der zufällig in demselben Kuphe sass, ob die Bachurim in Hunsdorf Zeitung lesen dürfen. Der Bochür antwortete: „Nein, das Zeitunglesen ist uns verboten!” „Aber — warf da Szabolcsi ein — Egyenlőség zu lesen, ist doch gewiss ja erlaubt?” Worauf der Bochür — der nebenbei bemerkt, nicht wusste, wer der Fragende ist — erwiderte: „O, nein! Egyenlőség doch gewiss nicht; denn das ist ein apikorsisches Blatt und auch der Redacteur desselben ist ein Apikojres!” — Dass nun Herr Szabolcsi die Lust verging, das Gespräch mit dem Bochür fortzusetzen, braucht nicht erst gesagt zu werden.

Az ifju, akiről itt szó van — én valék. Az „Egyenlőség” vallási értékéről való véleményem, —

orthodox szemszögből megítélve, — 1911 óta sem változott. Aki pedig kétségbe vonná eme érték-megállapításra a jogot, tölem, ki a hunfalvi jesiva atmoszférájában életem és élek, annak a véleményével egy igazi orthodoxnak nem kell törődni.

Ha már a németnél tartunk, megemlítjük, hogy 4 hét előtt levelet kaptunk a köv. tartalommal: Ich sende Ihnen anbei zur Einsicht das Schreiben des Egyenlőség. Ich staune, dass ein neologes Blatt von den orthodoxen Kehillo's Unterstützung verlangt. . .

Ez a levél vonatkozik az Egyenlőség-nek 1928. június 28-án egyes orthodox hitközségekhez intézett levelére, melyben „azzal a tiszteletteljes kéressel fordul a nagytekintetű Elöljárósághoz: kegyeskedjék f. évi költségvetésükben az „Egyenlőség” átalány-támogatása fejében egy nagyobb összeget felvenni és azt rendelkezésére bocsátani”.

„Hinc illae lacrimae”, „innen valók a könnyek”, a Zsidó Ujság „stílustalansága” és „hazugsága” felett való krokodiluskönnyek. Mert hiszen azt, hogy a Zsidó Ujság is kapjon esetleg szubvenციót — azt az Egyenlőség ismert egyedúrsági privilégiuma alapján nem viselhetné el.

VIII. Két apróság.

Végül említsünk meg két apróságot. Az Egyenlőség ezt is írja:

Wesilla mosás a legtakarékosabb

működését nélkülözni, de üzletmenek szükségére van az Ön szombatjára is. Ha Önnek ezt megtenni nem áll módjában, úgy barátságosan elvállunk egymástól.

Igy is történt. . .

Mr Hertz Izrael, aki Keletmagyarországból származott el Amerikába és az Ujvilágban is lelke mélyén őrizte meg az apai házból hozott tántoríthatatlan zsidóságot — más életberendezéshez kezdett. Volt egy kis megtakarított pénzecskeje, amit beosztásos, szerény életmódjával olykor olykor félrakerott, ezen megvásárolt egy kisebb divatú üzletet a Broadway meglehetősen forgalmu helyén, mit feleségével együtt nem nagy fáradsággal, de annál nagyobb szorgalommal vezetett. Itt már nem volt senkinek sem beleszólása abba, ha a szombat és ünnepnapokat kedve szerint, úgy, amint azt az ugcsamegyei kis faluban jó szüleinél látta, megünnepelte. Gyermekait pedig elsőrendű orthodox iskolába járatta, ahol a világi tudományok mellett a legszélesebb körű zsidó tanulásban volt részük.

Mindenütt, de különösen Ameri-

Egy más alkalommal a kisújszállási hitközség érdemes tagjairól terjesztett ez a nyomtatvány különböző valótlanságokat és sértegette őket. A kisújszállási hitközségtől erre az ostoba támadásra a következő érdekes megjegyzéseket kaptuk: Mi, kisújszállási neológ zsidók úgy érezzük, hogy tényleg asszimilálódunk egyéb valóságos polgártársainkhoz. . . Ez által azonban paraszttokká nem lettünk. . .

Hogy is vagyunk ezzel az „ostoba támadás”-sal?

Kisújszállási tudósítónk megírta ugyanis, hogy a zsidók zöme nem különbözik a város kisgazdaitól és hogy a hitközségi alelnök fia orel. A cáfolat az utóbbi tényt — megerősíti.

A sok szomorúságot egy mosolyra derítő részlettel fejezzük be. Az „Egyenlőség” gyenge konkurrens lapjának, az Egyetértés-nek nem tettett az egyik cikkünk és azt írja rólunk: „ez a mérges kis sajtótermék”. Tehát 6, a 8 és 12 oldalon megjelenő organum mondj nekünk, akik utóvégre 16 oldalon és mindig pontosan kerülünk ki, hogy „kis sajtótermék” vagyunk. Kol hasojméd jiezchok. Ezen nevetni kell.

IX. Ftnale.

Ezek után minden gondolkodó zsidó remélhetőleg belátja: ilyen tónus mellett, ilyen kóros felekezeti állapotok mellett igazán nagy szükség van egy jól megalapozott és erős Zsidó Ujság-ra!

Groszberg Jenő.

kában a hirtelen röptü karriér, a könnyen szerzett pénz könnyen megvakíthatja az ember szemét. Solomon Winkler, a City-beli nagy áruház dugdagdag tulajdonosa mihely rávetette magát a szédületes spekulációra s mihelyt merész és fantasztikus pénzüzelmeket a siker koronázta és máról holnapra fölkerekedett a legismertebb pénznagyságok olimpuzsi magaslatára, — sikereinek tetőfokán egészen elszédült. A tőzsde, a kártya és általában minden könnyen szerzhető pénz ördögösen csábította, Vakon kezdett belerohanni a legmerészebb, legképtelenebb kockázatokba és — lassan, lassan bizonyos végzettszerű kiszámíthatósággal lejjebb jött a lépcsőn. . . Am minél inkább akart egy-egy nagyobb veszteséget pótolni, annál többet és merészebbet kockáztatott rá ismét és annál jobban rázkódott meg újból. Végül is tartóztatathatatlannul kezdett a lejtőn lefelé ereszkedni és kereskedői körökben már különböznél különbözőbb hírek keringtek felőle.

Ezalatt a Hertz Izrael cég úgy ki-

A békéscsabai rabbi- installáció

(Saját tudósítónktól)

Impozáns ünnepség keretében folyt le f. hó 7-én főt. Tigermann Ignác főrabbi békéscsabai beiktatása. A főrabbit számos híve kísérte el Tiszalókról Debrecenig, ahonnan az utat Békéscsabáig autón tette meg tiszalóki és békéscsabai híveiből álló 12 tagú kíséretével. Grünwald Kálmán a békéscsabai hitközség kiváló előjárója nagyobb deputációval a rabbi elébe utazott a szomszédos Békésre s rövid üdvözlő beszédben biztosította a hitközség rokonszenveről és ragaszkodásáról. Ugyanekkor a főrabbinét és családját a hitközség hölgybizottsága fogadta nagy lelkesedéssel, a csabai vasúti állomáson.

Délután fél 6 órakor érkezett a főrabbi a békéscsabai orth. templom diadalkapuja elé, ahol üdvözlésére a zsufolásig megtelt templomudvarban megjelentek dr.

Berthóty polgármester és Jánosy rendőrfőtanácsos, továbbá a büdszentmihályi, hajdudorogi, rétei és mezőkovácsházi főrabbi. Több hitk. is képviseltette magát. Az autóból kiszálló főrabbit a templom udvarán felállított díszes baldachin alatt Fonfeder Mózes hitközségi elnök megkapó beszédben köszöntötte. A főrabbinban — harcos vezért lát a szent Tóráért folytatott küzdelemben, másrészt a béke apostolát az embertársak közötti szeretet ápolásában. Munkájához felajánlja a hitközség legmesszebbmenő támogatását és kívánja, hogy hosszú évtizedeken át fejthesse ki áldásos működését a haza és a vallás érdekében.

Az élénk tetszéssel kísért elnöki köszöntő után a polgármester üdvözlő beszéde következett, a város nevében. A lelkész — ugymond — a közigazgatás egyik főpillére és

támasza. Végül a rendőrfőtanácsos köszönti szívélyesen a főrabbit, aki mindhárom üdvözlésre együttesen válaszol. Magasröptű beszédben az öt körülvezető szerezettől meghatva kifejti, hogy az ország társadalmi létének előfeltétele: a hazaszeretet s az i-tenfélelem. Ténykedéseit — ugymond — mindig eme vezérelvek fogják irányítani. A szünni nem akaró tapssal fogadott beszéd után a polgármester és a rendőrkapitány még szívélyesen elbeszélgetett a főrabbival és melegen elköszöntek tőle.

Az ünnepség a dekorált templomban folytatódott. Mincha után következett a székfoglaló, a melynek kiemelkedő pontja volt a főrabbi azon ünnepélyes bejelentése, hogy a fejlődő hitközséghez méltóan, Békéscsabán nagyszabású **jesivát óhajtat létesíteni, megfelelő menzával** és ezen törekvésének mielőbbi megvalósításához kéri a hitközség áldozatkészségét és támogatását.

Az éljenzéssel és jechi-kiáltásokkal fogadott beszéd után az

terjedésben, mint jőnévességben folyton gyarapodott. Az üzlet immár a »Fifth Avenue« egyik koleszális palotájába költözött át, amely többemeletes épület már Mr. Hertz sajátja volt. Aznap, amidőn Mr. Hertz ép a reggeli újságokból olvasta fel feleségének nagy megindulással a Solomon Winkler áruház megszűnéséről szóló hírt, az üzleti bejáró előtt egy jólismert autó állt meg. Mr. Hertz felpattant a helyéről, az ajtóhoz sietett és meglepetve kiáltott fel:

— Ah! Mr. Winkler! ... By God! És csakugyan Mr. Winkler volt a kényszeredetten mosolygó, bátor-talanul lépkedő jövevény. Leült az elébe tett székre. Eleinte kényelmetlenül mozgolódott, szavakat keresett, köhögött, míg szája szélén egy kesernyős mosoly játszódott. Azután egyszerre hirtelenül ömlöttek a szavak:

— Mr. Hertz, — kezdte — olvashatta a lapokban a velem történt kellemetlenségeket. Amióta Ön eltávozott üzletéből, balszerencse kísért minden utamon. Odáig jutottam, hogy üzletemet elárverezték a

hitelezőim kielégítésére. De most kedves Mr. Hertz, mód lenne rá, hogy újból visszavásároljam, ha megfelelő tőkesegítségem volna hozzá. Mr. Hertz, megmondom, hogy mi volt idejövetelem célja... Ön hála Istennek szerzett egy kis vagyont. Nekem is maradt még a nagy égés után valamim pénzben és valamennyi házbirtokban. Nem szívelem el, ha más kezébe kerülne a fényes, hatalmas üzlet.

Ajánlom Mr. Hertz, álljunk össze, vásároljuk vissza az üzletemet és legyünk közös társak hozzá. Más életet akarok kezdeni Mr. Hertz. Nyugodtan, beosztással és boldogan élni. Ön jóra való, derék üzletember, akkoriban ezt súlyosan félreértettem Önben és azt hiszem, hogy az Ön oldalán mellet sikerülni fog az üzletet újból a régi szép virágzásban látnom. Mr. Hertz, bocsássa meg régi rosszhiszeműségemet és kérem fogadja el ajánlatomat.

Mr. Hertz meghatódva hallgatta végig volt főnöke szavait és miután feleségével jelentősen ösz-

szepillantott, nyomban válaszolt reá:

— Elfogadom Mr. Winkler az ajánlatát, de egy feltételt állítok még hozzá....

— All right! — sietett a volt főnöke sugárzó arccal megnyugtanni. — Tudom, jó zsidót akar faragni belőlem. Már el is fogadtam a feltételt! Ugyanolyan vallástartó és hithű zsidó akarok lenni, mint Ön. A szombat ünnepnapom lesz, akárcsak Önnek. Jól emlékszem vissza a régi szavaira. S lelke mélyéből kérem segítsen hozzá, hogy én is oly nagyszerű eved ivrije lehessen szent vallásunknak, mint amilyen Ön.

S a két férfikéz keményen, szilárd bizalommal összecsapott...

... A Newyork-City vilányában s a transzparensék fényözönében uszó központjában, hatalmasan és vakítóan vibrál a Winkler és Hertz áruház messzevilágító cégtáblája. Az üzlet naponta száz meg száz vevőt szolgál ki állandóan.

Kivéve szombat és ünnepnapon.

ünneplő közönség a főrabbit az ujjonnan renovált paplakba kísérte. Itt dr. Tar dos Dezső a neplőg hitközségelnöke, községe nevében üdvözölte és kérte a 2 hitközség között fennálló jóviszony továbbfejlesztésére. A főrabbi ezt természetesen megígérte.

Este a hitközség a főrabbi tiszteletére 300 terítékes bankettet

rendezett, mikorra megérkezett a hírneves érs ekujvári gaon, a főrabbi édesatyja is, aki a vacsorán felszólalók sorozatát, lebilincselő beszédével megnyitotta. Utána a többi rabbi és néhány hitközségi tag szólaltak fel; végül az ujj csabai főrabbi beszélt igen megkapóan. A bankett jó hangulatban 2 órakor éjszaka ért véget.

A SzOSz S.-A.-Ujhelyen

Céltudatos szervező munkával tör előre hétről-hétre a hazai hithű zsidóság legfontosabb társadalmi alakulata a Szombattartók Orsz. Szövetsége. E héten a felvidék végvárából kapunk jelentést azon impozáns propaganda-ülésről, amely vasárnap Sátoraljujhelyen, az ótani három hitközség szombattartó h'véinek jelenlétében folyt le. Tudósítónk a nagygyűlésről a következőkben számol be:

F hó 12-én tartotta a SzOSz fel-sőmagyarországi propaganda nagygyűlését Ujhelyen, az ottani »I. B.« rendezése mellett, amelyen kb. 300-an vettek részt. Az ujhelyi orth. hitközség elnöksége részéről jelen voltak: Schweiger Márk elnök, Alexander Vilmos h. elnök, Berkovits Rafael gondnok, Weinberger Izák előjáró, ifj. Deutch Sámson iskolaszéki elnök; Dick Hermann rabbi, Safir Márkusz chevra-elnök és Morgenstern Jakab beszhamidros-gondnok. A szefárd hitközséget képviselték: Reinitz Elemér elnök, Friedmann Lipót, Friedmann Dávid és Katz S. előjárósági tagok. A SzOSz budapesti központja képviselőjében megjelentek: Spiegel Andor, Heiden Géza, Katz Lipót és Blechner Jenő. Küldöttségileg

volnak képviselve a szerencsi, toka-ji, cigándi; nyiregyházi és tarcali (Krauszmann Aladár és Glück Ignác) »Tiferesz Bachurim« egyesületek.

Megjelentek az ujhelyi »I. B.« nevében Rosmann Jakab elnök-helyettes üdvözlő és felszólította a gyűlést, hogy annak vezetésére elnököt válasszon. Közfelkiáltással Alexander Vilmos bankigazgató lett megbízva az ülés vezetésével. Alexander elnök szívélyesen üdvözli a vendégeket, lendületes beszédben fejtegeti a »Som-ré Sabosz« fontosságát. Felolvassa Korein Dezső buzdító levelét s amelyben távolmaradását kimentette. Elnök indítványára Koreint táviratilag üdvözölték. Utána Schweiger Márk és Reinitz E. hitk. elnökök üdvözlik az egyesületet és felajánlják támogatásukat. Dick Hermann rabbi nagy sulyt helyez arra, hogy szombattartó fő-nökök kizárólag szombatot meg nem szegő alkalmazottat tartsanak. Majd Heiden Géza és Spiegel Andor (Budapest), Farkas Viktor (Szerencs) és Perlmann (Nyiregyháza) szólalnak fel; mindnyájan igen tárgyilagosan és hatásosan, mire megalakult a SzOSz s. a. ujhelyi helyicsoportja. A jelenlevő »T. B.« kiküldötték is bejelentették az országos szövetségbe való

tömörülésüket s ezzel a gyűlés befejezést nyert. Ujhelyben már hétfőn megindult a tagok gyűlése.

(Levél a szerkesztőhöz.)

A szombattartók szövetségének s. a. ujhelyi szervezkedésén sok oldalról fejtegették a kérdés fontosságát. De nézetem szerint egyet nem dombortítottak ki eléggé: a SzOSz tagjai szolidaritásának hatalmi tényezővé való fejlesztését. A heti szakasz első előírása is hangsúlyozza ezt: »Soj-tím vesojtrim titen lecho — biráid és rendőreid legyenek városaidban.« A bíró a törvényeket alkalmazza, a rendőr őrzi és megszegésüket lehetetlenné teszi. Gólusban uralkodó viszonyok mellett a Tóra törvényeinek oltalmára nem áll semmiféle eszköz rendelkezésünkre. Nem tartják meg a szombatot, mert szerintük gazdasági okok kényszerítik őket a sabosz megszegésére. Milyen eszköz áll rendelkezésünkre, milyen szankciót is alkalmazhatunk? Egyelőre semmit. De ha a SzOSz célszerű kiépítése által megalkotjuk a szombattartók együttérzését az egész vonalon, akkor ez a szolidaritás szankció lesz a chilül sabosz ellen, akkor ez a szolidaritás oly atmoszférát teremt, hogy a sabosz megszegéstelenítése nem fogja magát kifizetni. Ennyire kell fokozni összetartásunkat.

Krauszmann Aladár,
Tarcal.

A budapesti orth. hitközség választmánya méltányolva a SzOSz nagy horderejű feladatait, a folyó költségvetési évre havi 200 pengőt szavazott meg a Szövetség támogatására. Kívánatos volna, ha a hazai hitközségek az ország első vezető hitközsége dicséretreméltó példáját követve, szintén évi vagy havi segélyben részesítenék a keletkező nagy intézményt.

Csak Goldberger-festőt kérünk! **GOLDBERGER SÁM.F. és FIAI RT.**
összes gyártmányait, ugymint:
kékfestő, karton, french, crepp, battist, kanavász, angin, cloth, serge, fehéráru, **barchet,**
flanell, műselyemkelmét, fejkendőket és mindenfajta maradékot viszonteladók a legelőnyösebben vásárolhatnak
REINER KÁROLY textilláru bizományi raktárában
Budapest, VII., Péterffy Sándor-utca 44 (Garay-ler sarok.)
Telefon: J. 392-12.

A hunfalvi megdicsőült gaon szolgálatában

— Augusztus 20-án összejövétel lesz Budapesten —

Hunfalva! Sokan vannak Magyarországon, akiknek a név hallatára szent érzések hatalmaskodnak el. E név jelenti számukra fiatalságuk egy néhány szép évét és szent élményét. Feltámad a rajongva szeretett Mester emléke, aki oly atyai gondviseléssel törődött fiainak: — bönim: ilü talmidim — növendékeinek testi, lelki és szellemi jólétéért. Akinek megadatott a gondviseléstől, hogy a megdicsőült Rabbink szájából hallhassa a szent Tant, annak gondolatvilága oly sajátosságot nyert, amely érzelmi közösségben nyer intenzivitást. A »hunfalviakat« évtizedek óta láthatatlan kapcsolat fűzi össze. E kapocs láthatóvá tétele, intézményesítése és a szent célok szolgálatába való állítása már régen általános óhaj volt. Pár évvel ezelőtt a Rebbe Jahrzeit évfordulójára zarándokoló növendékek hódolatos hálájukban megalakították a »Chevrasz Bész Semüél« csoportot. E tömörülés célja volt növendékeket oly szeltemben együtt tartani, amelyben »Semüél házának«, azaz R. Semüél Rosenberg z. c. I. jesiváján nevelkedtek. Ez a csoport nincs még Csonkamagyarországon megalakítva. Nagy szolgálatot tesz a magyar orthodox életnek a hunfalvi jesiva jelenlegi vezetője, Horovitz Jenő főrabbi, amikor felhasználja magyarországi tartózkodását a magyar »Bész Semüél« csoport megalakítására. Augusztus 20-án,

hétfőn d. e. 10 órakor lesz a találkozó

a budapesti orthodox hitközség tanácstermében (VII. Dob-u. 35. sz.). Akik a megboldogult Rabbink törekvéseinek letéteményesét és eszméje folytatóját hallani akarják és azzal az elhunyt Mester iránti tiszteletüknek kifejezést óhajtanak adni, meg fognak jelenni az összejövétel.

A »Bész Semüél« szövetsége lelki egységbe akarja vonni a volt növendékeket. De nemcsak az életbe átlépett növendékekre gondol, hanem a jelenlegi növendékek jólétét is akarja előmozdítani. Arról van szó, hogy a jesiva menzáját új alapokra kell fektetni, illetőleg a tíz év előtti menza kiépítéséről. A megdicsőült Mester elhunyt előtt egy évvel életbe léptette a hunfalvi menzát. Az »Allgemeine Jüdische Zeitung«-ban etárgyrol akkor esorok írója több propaganda cikket írt. Sikert is lelkes hangulatot teremteni és e célra igen tekintélyes összeget gyűjteni, amely alkalmas volt a növendékeknek élelmézését elintézni. Az »Allgemeine Jüdische Zeitung« folytatásának, a »Zsidó

Ujság»-nak büszke öröme, hogy a nagy hunfalvi gaonnak akkor szolgálatára lehetett.

Most azonban a menza válságba került. Helyiségeit felmondták és a hunfalvi viszonyok mellett nem költözködhetik megfelelő bérelt helyiségbe, — mert ily Hunfalván nincs — hanem szükségessé vált egy erre a célra szolgáló épület megvétele.

Mindeme dolgok megbeszélése lesz az összejövétel célja. Reméljük, hogy nemcsak a szónál fog maradni, hanem a tanácskozásokból kiérlelődik a cselekvés is. Arról van szó, hogy lelki életünk egyik kuforrását: a jesivát meg akarjuk menteni a visszafejlődéstől és az elhunyt Rabbink szellemében működünk!

Hunfalviak, legyetek ott és tegyetek meg mindent a szent ügy sikere érdekében!

Groszberg Jenő.

14 és fél millió zsidó él a világon

Dr. H. S. Linfield, newyorki igazgató, aki rendkívül alapos apparátussal tanulmányozza a világ minden részén a zsidó viszonyokat, kiadta nagyérdemű tanulmányát, amely megállapítja a világ zsidóságának statisztikáját. Eszerint a világon 14.6 millió zsidó él, kik az egyes földrészek közt így oszlanak meg: Európa 9.6 millió, Amerika 3.9 millió, Afrika 588.000, Ázsia 570.000 és Ausztrália 25.000 zsidó.

Az amerikai zsidóság tulnyomó része (3.7 millió) Észak-Amerikában lakik, ahol az ottani lakosság 3.4%-át teszi ki. Ázsiában csak Palesztinában és az arabul beszélő részeken laknak zsidók nagyobb számmal, ahol az összlakosság 1.6%-a zsidó. (Palesztina lakóinak száma 887.000, közülük 158.000 a zsidó.) Afrikában a zsidóság javarészt a Földközi-tenger partvidékén lakik; Abessziniá-

ban a statisztika 50.000 falusi zsidót mutat ki.

Érdekes a nagy amerikai városok statisztikája. Első helyen változatlanul Newyork áll 1.600.000 zsidó lélekkel az 1920-as népszámlálás tanúsága szerint, Chicago zsidósága 285.000, Philadelphia kétszáz-negyvenezer, Cleveland 80.000, Baltimore 68.000, St.-Louis 55.000, Los-Angeles 43.000, San-Francisco 26 ezer, Cincinnati 24.000. Az európai centrumok közt Varsó vezet 309.000 zsidó lakóssal, Budapesten 217.000, Bécsben 201.000, Berlinben 172.000, Kievben 128.000, Amszterdamban 67.000, Moszkvában 86.000 zsidó él.

A zsidó lélekszám legerősebb gyarapodása Észak-Amerikában következett be. 1818-ban 3000, 1888-ban 400.000, 1910-ben 2 millió volt a zsidó lakosság száma. A bevándorlás a háború alatt sem csökkent:

A feketebőrű zsidókról

Amint köztudott: Palesztinában bizottság alakult a falasa-zsidók felségítésére. Ez a bizottság a szaharai zsidók ügyében is akar valamit tenni. Ugyanis a Szaharában és Abessziniában vannak olyan zsidó törzsek, akiket a történeti helyzet részben elszakított a zsidóságtól és így csak a régi bizonyítalan és elhalványult emlékek szálaival vannak a zsidósághoz fűzve.

A szaharai zsidó törzseket »dagatun«-név alatt ismerjük. A szó maga arab eredetű és eredeteket, hitelent jelent. Tehát ugyanaz a név, amellyel a XIV. századtól kezdve a spanyolok illették a zsidó vallási szokásokat követőket (marannosz) és ugyancsak ezt jelenti a »dinme« elnevezés, amely alatt a törökök azokat értették, akik Sabszai-Czevi hamis messiásban hisznek. A »dagatun« név tehát arra mutatna, hogy az arab környezet ezeket az embereket hit-szegő araboknak tartotta. Nagyon valószínű, hogy mai alakban a régi zsidó bevándorlók és az országban lakó berberék keveréknépet mutatják. Hagyományuk szerint a XVII. században Marokkó belsejében laktak, de amikor Abd el Malik szultán elfoglalta az országot s felszólította őket az izlam felvételére és ezt ők megtagadták, a Szaharába száműzte őket. Azóta ott élnek nomád életet állítólá 10 ezer főnyi létszámban és a palesztinai bizottság reméli, hogy szellemi kapcsolataik által hozzáfűzhetők a zsidósághoz.

A zsidó falasák, akiknek száma 50 ezerre rug, nincsenek annyira elhanyagolva zsidó szempontból, aminek oka többek között az, hogy mára háború előtt az olasz zsidók akiknek Abessziniában Olaszország gyarmati ambíciói tekintetében bizonyos relációik voltak, megalakították a »Pro Falasa« bizottságot s kezére jártak dr. Faitlowich zsidó etnológusnak, aki a falasák között terjesztette a héber nyelvet és imakönyvet. Lejunk nemrég kö-

zölt érdekes interjút a kiváló tudóstól. A falasák ismertetéséhez még hozzáfűzhetjük, hogy ismerik a Tórárt aethiopiai fordításban és ők maguk abessziniái nyelven beszélnek. Nagyon szigorúan tartják a szombatot és ezt azzal indokolják meg, hogy »a szombat az ég és a föld előtt teremtődött meg«, — amely oly midrasi gondolat, amelyről nem tudjuk, miképpen jutott hozzájuk. Megkülönböztetnek nezirim és kohanim kategóriákat. A kohanim péntek egész éjjel a templomban maradnak és szombat délben az ima után a férfiak a templomba viszik az emivalót és ott közösen fogyasztják el. A briszmiló-ra ügyelnek. A levágásra is vannak — a mienktől merőben eltérő — tradícióik és a vér élvezésétől szigorúan tartózkodnak. Az elsőszülött fiú csak elsőszülött leánnyal köthet házasságot. A halál előtt elmondják a bünvallomást (vidüt). A pogány környezet hatása abban nyilatkozik, hogy a halottat elégetik. Ők maguk azt hirdetik magukról, hogy Bölc Salamon király idejében az ő fia Mene'ik vezetésével vándoroltak be.

A falasák hitük miatt már igen sokat szenvedtek és így lehet, hogy kellő nevelés után a zsidóság nyerni fog velük.

Makón

kitűnő orth. kóser házikoszt kapható
Özv. Feinné-
ná!, **Eötvös ucca 20.**, ételében az orth. templommal.

Ujból megjelent

תורה ודבר תורה a Tórára, IV. kiadás, bővítve, eddig még napvilágot nem látott új tartalommal. — Ára portóval P 1.70; továbbá אורח חיים III. kiadás P 1.12. SCHREIBER SIMON főrabbi, Eger.

Kitűnő minőségű

Hutter

שרשאר szarvas szappan

kapható minden fűszer- és festékeskedésben. — Gyártja a budapesti orth hitközség rabbinátusának felügyelete mellett: **Hutter József szappangyár és Olajipar r. t.** Budapest, VII., Erzsébet-körút 6. — Telefon. J. 461—92, 93, 94, 408—92.

1914-től 1920-ig a szaporulat 700 ezer főre tehető: ennek jelentékeny része Orosz- és Lengyelországból. Kanadában is nőtt az utóbbi években a zsidó bevándorlás. 1901-től 1925-ig (az Angliából és Észak-Amerikából bevándoroltakat nem számítva) 100.000 zsidó lépte át Kanadát; Argentínába 1926. végéig 65.000 vándorolt be, ami az ország lélekszámához képest 3.6%-nak felel meg. Végül Palesztinára nézve: az angol okkupáció kezdetétől (1917. dec. 9.) 1926 végéig 95.000 zsidó és 3000 nem-zsidó vándorolt ki a Szentföldre.

Legrégibb zsidó könyvkereskedés!

Ajánlja a zsidó főünnepre dús választékú raktárát **talesz, tfilin, mezúzó, cziczesz, sziderli, machszerli**, „Mirjam“ szertartási cikkekben. — פרוכת ארanyhímzésű, művészi kivitelben. **Neumann B., Budapest, Király ucca 8.** A címre figyeljen!

Utazó urak figyelmébe

Orth. kóser étterem Békéscsabán
TÁTRA-U. 13.,
ujjonnan és modernül berendezve megnyit. Szives pártfogást kér **HOLLÁNDER IZIDOR.**

Tudomására hozom nagybecsű vendégeimnek, hogy
Dob-utca 22. sz. alatt levő
orth. kóser kávézó és cukrászdámat

kibővittem. — Különhelyiség nb. vendégeim rendelkezésére áll.

Az összes sütemények **kizárólag** Weisz Mór keksz, tea-sütemény és kétszersült gyárából, VII., Dob-u. 22. valók.

Özv. KLEIN IZSÁKNÉ.

Hófehére csak Weisla mos

A XVIII. század zsidó minisztere

A XVIII. század zsidó történetének nincs igaztobb fejezete, mint egy fiatal württembergi fiúnak: Josef Süß Oppenheimernek a története és karrierje. Politikai lángész, pénzügyi zseni és diplomata egy személyben; a vándor talmudistából tehetsége által a legreakciósabb német állam: Württemberg titkos pénzügyi tanácsosa, majd Karl Alexander uralkodó herceg pénzügyminisztere lett: első zsidó minisztere az ujkor Európájának, 1730 körül. Országát felvirágoztatta, élénk udvari életet teremtett, nagy külföldi nexusokat szerzett és nem volt zsidó aki oly otthonosan mozgott volna az udvar parkettjén, mint Oppenheimer, Württemberg pénzügyminisztere, akinek ártatlanul el kellett buknia, mert klerikális ellenségeinek száma, tulhatalmas volt. A német antiszemitizmus megölte őt, mint 200 év múlva megölte a másik zsidó minisztert: Rathenaut.

Egy alávaló és hazug törvényeségi tárgyalás nyomorult vádakkal vette körül, melyek ellen védekeznie nem is lehetett. Az udvar boldog volt, hogy megszabadulhatott a zsidó minisztertől. Halálra ítélték és Stuttgart főterén nyilvánosan főlakasztották. Akkor már a hatalmas minisztert nem nevezték többé »Oppenheimernek«, hanem egyszerűen »Jud Süß«-nek: a Süß zsidónak... Halálos ítéletének híre egy emberként ugrott talpra az elnyomott német zsidóság. Híres tudósok, világhírű rabbi (közük a nagynevű Rabbi Jojnoszon Eibenschütz), gazdag bankárok siettek pénzzel, rábeszéléssel, vigasszal Stuttgartba, hogy megmeneküljenek a minisztertől. Nem lehetett. Csak kivégzésénél asszisztálhattak és ellophatták holttestét a bitófáról.

Alább közöljük a szomorúan érdekes történetnek utolsó fejezetét: a kivégzést és a miniszter halálát. Vallásos mélységében megrázó, emberi grandioziásában megrendítő az itt következő leírás...

A város háza előcsarnokában, mialatt odaöntött újra kimondták a halálos ítéletet és pálcát törnek Süß fölé, a híres frankfurti rabbi, a »Pné Josua« és a fürthi rabbi várakozott Süßre és mellettük Isaak Landauer fázósan, izgatottan. Nagy, gyorsan olvadó pihékben hullt a hó, a sápadt nap föl-fölbukkant, majd ismét eltűnt a kö-

dös burkolatban. A kapu előtt kíváncsi emberek megszámlálhatatlan tömege, Röder őrnagy jól ismert lován ülve, vezényelte a katonai karhatalmat, a hóhér és bakói rikító ruhákban álltak körül azt a talyigát, amelyen az elíteltet a vesztőhelyre viszik.

Végre lehozták Süßt a lépcsőkön. Megengedték a zsidóknak, hogy megegyeszen beszélhessenek vele. Süß lehajította a fejét. A »Pné Josua« hervadt és lány kezeit Süß fejére tette.

— »I-ten áldjon és óvjon téged — mondotta. — Az ő arca világison neked és adjon irgalmat. Fordítsa feléd orcáját, adjon neked békeséget s örök nyugalmat.«

— Omén széló! — mondta a másik kettő.

Körülményesen ültették föl a zsidót a hóhértalyigára és megkötözték. A hideg és nedves idő nem riasztotta vissza a népet; teli volt a vásártér. A kivégzésre szánt különböző kintzoeszközöket suhancok szállták meg. Némán bámészkodott a nép. Röder ur éles hangon kommandirozt a csatlósainak, a fegyveres kíséret elindult, elől a városi lovasok, két trombitás, azután egy század gyalog gránátos. Most a hóhértalyiga elé fogott lóra felpattant az egyik bakó, csettintett a nyelvével és a gebe elindult. A feldühödött fürthi rabbi nem tudott uralkodni magán. Isaak Landauer kétségbeesett üvöltésbe tört ki.

Ezalatt Süßt végigvitték a városban, a bitófa lépcsője elé. Mint valami bálványt a hóhértalyigán, bíbor miniszteri ruhájában, briliáns gyűrűje csillogot kezén, a régens herceg nem engedte meg, hogy megfosszák tőle. Az utcák tömve voltak, a menet hangtalanul vonul és a tömeg szólanul nézte. Amint elhaladt a delikvens, a kíséret csapatok után tizezrével nyomult a nép. A sápadt, ködös levegőben nagy pihékben keringett a hó, minden kétségesen súlyos és nyomasztó volt. Nem az egyenes utat választották, hanem lassan körbe vitték a zsidót. Sokan megszíról jöttek, az egész ország jelen akart lenni, sőt a határon túlról is jöttek, mindenkinek meg akarták mutatni a színtájkot. Süß magasan, merev tartásban, összekötözve trónolt a talyigán, ruháját és hóhér szakállát ellepte a hó.

Süßt leoldották a hóhértalyigáról. Láta a tömeg léleketét, amely fehéren gözölgött az áttetsző hidegben, a sóvár szemeket, az előrenyújtott nyakakat, amelyek nemrég még alázatosan meghajoltak előtte. Láta azt a gyalázatos, szégyenletes kalitkát, kivégzésének eszközét.

...Már lendült a ketrec és felemelkedett. E pillanatban az üres, borzalmas zsvajon új hang hatolt keresztül, bugyborékoló, sivitó hang:

— semá jiszoél... echod. A Pné Josua, a fürthi rabbi és Landauer kiáltották ezt. Ott álltak, talszba burkolva, ők és heten mások, tízen, amint ezt a vallás szabálya követeli; nem törődnek a néppel, amelynek szeme a bitó felől rájuk szegeződött, himbájják testüket, a bünbánó imát üvöltik, hörgik, jajongják.

Fehér felhőként csap ki a levelet a szájkából a ketrecben álló férfi felé és a miniszter haldokolva ezt kiáltja:

— Egy az Örökkévaló! Egy! Egyetlenegy!

A tarkaruhás bakók fölmásznak a létrára, a ketrec emelkedik, a hurok szorul. Lent a városi vikárius átkot szór a haldokló felé:

— Erigy a pokolba gaz hitvány zsidó!

A zsidók sivitó »semá jiszoél« kiáltása szétterjeng és betölti a füleket. A ketrecből is visszhang kel, amíg csak a hurok engedi. Elöl a tribünön Pancorgó titkos tanácsos möhön néz a ketrecbe, amely magasan lebeg, benne a skarlátvörös ruhájú ember, kezén a hideg levegőben ezer fényt szikrázó drágakövel. Miután a katonai kordon feloszlott, a tömeg közelről szemléli meg a bitót. Néhány gyermek felszalad a létrán és megtapogatja az állványt. A ketrec rudjait már fekete madarak lepték el.

Lassan visszahömpölygött a sokadalom a városba. Ünnepet csinaltak ebből a napból. Ettek, ittak, részegeskedtek. Ezt énekeltek: »A zsidónak lögni kell«, meg ezt: »S azt mondta a Röder ur: Állj! vagy halj meg hitványul!« De a zsidók »semá jiszoél« kiáltása tovább is ott zsongott a füleken.

Az akasztást követő éjszakán egy férfi ment a vasbitóhoz. Az ut nehezen volt járható az olvadó hó és sár miatt. A férfi fázósan bur-

kolódzott régidivatú köpenyében. Két legény volt vele, elzúllott polgári fiúk, akik Stuttgartban közismertek voltak arról, hogy mindenre vállalkoztak, ami pénzt hozott. A két legény felment a létrán a bitóig. Körülöttük nagy csapat madár röpködött. Hosszu ideig tartózkodtak fönt, miközben a férfi idegesen járt föl és alá.

— Megvan? — kezdte halkán, amint végre lejöttek.

— Nincsen — dadogták zavartan a legények.

— Akkor elloptátok a gyűrűt, — ordított a férfi. — Kerékbe törlek benneteket.

A legények ijedten mondták: — Az egész zsidó eltűnt. Más ketrec lóg odafönt. Az ördög elvitte a másikat.

Poncorgó éjjeli csatlósával átkutatta a ketrecet s valóban: a holttestet ellopták és egy másikkal cserélték ki.

A dühös ember már kora reggel megjelent a régens hercegnél, mert ezt csak őfensége jóindulata tehetné lehetővé. Ime, a zsidók ellopták a drágaköves gyűrűt. Karl Rudolf ezt kétségbe vont. Azt, hogy a holttestet ellopták, elhitte, de hogy a gyűrűt is, azt nem. Szinte mosolygott, mikor ezt mondta. Ördögös fickók ezek a zsidók! Napvilágnál lopták el a holttestet, — zsoldosok és katonák nem csinálhatták volna jobban. Nem sajnálta tőlük a drágakövet, mint kártérítési és nem is üldöztette őket. A dühtől kékes-vörösen, rekedt hangon csunya átkokat mormolva maga elé, vonult el a magas férfi.

Ezalatt rongyokba csavarva, áruk közt elrejtve, egy talyigán utazott a holttest Fürth felé. Házaló zsidók kísérték és minden helységben mások látták el a kíséretet. A drágaköves gyűrű a halott ujján volt és a kísérők közül egyszem akadt, aki félt volna attól, hogy az őt felváltó ember ellopja.

Fürthben a holttestet megmosták és hosszú fehér kiltel, halotti lepellel borítva koporsóba tették. A hatóságnak azt jelentették, hogy egy ismeretlen frankfurti zsidót akarnak eltemetni.

Ott feküdt az ismeretlen, a piszkos fehér szakállal körülövezett, kékes fekete arcú, megfojtott ember. Szemei nem akartak lecsukódni — zavarosan, borusan düledtek ki. A fehér lepellel hatalmasan és nyugtalanítóan ragyogott elő a drágakő. A hitközség tiz legtisztsebb tagja nagy gyertyák közt, elfüggönyözött ablakok mögött ulti-

körül a holttestet. Egyszer csak idegen ember lépett közéjük. Mikor a halottas szobába lépett, vizet öntött maga mögé és a halott fejéhez és lábához. A férfiak fölismertek a kabalistát, halkán suttogtak és helyet adtak neki.

Rabbi Gabriel a halott mellé állt és érdes hangon mondta el az áldást: Borüch Dajon Hoemesz!

Ujjaival óvatosan a halott szempilláihoz nyult, amelyek erre lecsukódtak. Azután leült a földre és térdei közé szorította fejét. A tiz férfi erre visszahúzódott a fal felé. Mint valami gombolyag guggolt a rabbi a halott mellett.

Amikor az ismeretlent eltemették Fürthben, minden zsidó jelen volt. A drágakő ujján maradt és a feje alatt egy marék föld: Cion földje.

Majd megmosták kezeiket a rossz szellemeket üző vízben és elhagyták a temetőt...

A Tomché Jesivósz VII. évi jelentése

Az egyesület alapszabályai értelmében pontosan megjelenteti évenként beszámolóját. A csinosan kiállított füzet igen öröndetes képet ad a szent munka intenzivitásáról. Az egyesület jelenleg 67 magyarországi jesivát támogat. 25.018 pengőt osztott szét ebben az évben. A megindított ruhaakció is igen szép eredménnyel járt. 200 öltöny, ugyanennyi cipő és ezer pár fehérenemű került szétosztásra. A füzetből megtudjuk, hogy a megszállott területen levő Németkeresztur, Galánta, Bánffyhungad és Nagymarton jesiváin több magyar illetőségű böcher tanul. Az érdekes füzetből közöljük a következő kegyelemes megemlékezést:

»Fájdalmas kegyelemes emlékeztünk meg egyesületünk egyik érdemes alapítója, képviselőtestületünk nagyrabecsült tagja R. Pinchosz Neustadt z. c. l. ezévi elhunytáról. Alapítása óta elnöke volt szombathelyi csoportunknak. Lankadatlan buzgalommal dolgozott szent céljaink érdekében. Ő vezette be Szombathelyen az azóta másutt is átvett »Purimgyűjtést.« A szent ügy szolgálatában a legnagyobb vidámságot mutatva, a főrabbi ajtónállójává szegődött és

csak azt engedte be oda, aki a reá — vagyoni viszonyához mérten — kirótt beléptidíjat a Tomché Jesivósz céljaira lefizette. Intézkedünk, hogy lelkiüdvéért alapszabályszerűen az összes jesivákban misnajojsz tanultassék és a szokásos imákat elvégezzék.«

Az egyesület a jesivaügy szellemi részében is óhajtté tevékenységet kifejteni és ezért pályadíjakat tűzött ki és mintajesivát akar építeni. Erre vonatkozólag a jelentés a következőket tartalmazza:

»Egyesületünk felügyelő bizottságának tagjai ezidén is — alapszabályaink értelmében — képviselőtestületünkben megjelentek több jesiva »nagyvizsgáján.« Az idegen talmid-chochom jelenléte, országos egyesületünk hivatalos képviselője, ünnepélyes jelleget adott a »nagyvizsgának« és nagyban hozzájárult a tanulási kedv emeléséhez. Kiirtunk pályadíjakat 10 böcher részére, kik az általunk megjelölt tananyagban a legjobban kiténnek. Reméljük, hogy ezen akciónk a böcherokat még nagyobb szorgalomra serkenti és még pezsdülőbb Tóra-életet fog jesiváinkba hozni. Egyesületünket évek óta foglalkoztatja a jesivaalapítás kérdése. A létező jesivák mellett alapítani akarunk egy nagy jesivát, valamely kis, csendes, a világ zajától félreeső helységben, egy jesiva-vezető vezetésével, ki egész idejét, minden tehetségét, minden tudását kizárólag jesivájának szentelje. Ezen kérdéssel az elmúlt évben is erősen foglalkoztunk. Megbeszélést folytattunk több jómódu Tórabaráttal az ügy anyagi oldalának biztosítása végett. Kértük a jesiva-vezető fizetéséhez való hozzájárulásukat, valamint ágy, illetve szoba alapítványok létesítését. Sajnos az ügy a kezdet stádiumánál nem jutott tovább. Nem jutottunk egy léppel sem közelebb a célunkhoz. Az összes tehetősebb Tórabarátokhoz, mindazokhoz, kik a Tóra-szellem erősödését előmozdítani kívánják, szóló kérésünk: Segítsetek! Segítsetek, hogy ezen régi óhajunkat megvalósíthassuk.«

Wesilla mosás a legtakarékosabb

Wesilla mosószert mindenütt

HIREK

NAPTÁR

Sabosz Sojftim, Elül 2.

Sabosz kezdete (Bpesti): 6 óra 45 p
„ kimenetele „ 7 „ 30 „

Olvasóinkhoz! Felkérjük mindazon igen t. olvasóinkat, akiknek előfizetése f. hó 15-én vagy még előbb lejárt, hogy azt postafordultával megújítani sziveskedjenek. Az átutalás legegyszerűbb módja belföldön postatakarékpénztári csekk útján (50,791 sz.): külföldön pedig nemzetközi postautalványon eszközölhet. — Romániában az előfizetési összeg (évi 600 lei) az Anglo-bankhoz Nagyváradra küldendő „Groszberg Jenő, Oradea“ folyószámla javára.

— **Követendő példa.** A rákospalotai orth. hitközség metszője Banda Jakab panaszának elintézését az orth. közp. iroda felekezeti választott bizottságára bízta. A hitközség dr. Antal Endre újpesti ügyvédet, a panaszos pedig Glancz Sámuel budapesti börtörrelőt küldte ki a választott bíróságha, amelynek elnöke Korein Dezső közp. bizottsági tag volt. A hitközség részéről jelen voltak: Feith Gábor elnök, Lampl Ignác és Reisz Gábor előjárók, Eckstein Ignác titkár. A bíróság éjjel tartott alapos és részletes kihallgatások után ítéletét meghozta, amelyet mindkét fél teljes megelégedéssel vett tudomásul. A választott bíróság ezuttal a felajánlott bírói tiszteletdíjat az elnök azon kijelentésével utasította vissza, hogy a tisztség nobile officium lévén, csak teljes önzetlennél és a zsidó ügy iránti szeretetből szabad bírói tisztséget vállalni. Ha minden vál. bíróság ily nemesen fogná fel hivatását, nem vonakodnának a hitközségek a választott bíróságok kiküldésétől és nem fordulnának elő oly esetek, midőn ily horribilis költségek felszámításával keserítik meg funkciójuk egyébként áldásos voltát. Vegyenek példát az illetékesek a rákospalotai bíróság nobilitásáról!

— **Otthagyták a templomot a gabe miatt.** Hitközség nélküli rabbiról hallottunk már, de hogy kile nélküli gabe is legyen, erre

Értesítjük

t. vevőinket, hogy

Miskolcon
Széchenyi-u. 56.sz. alatt, (Perlstein József
ur vezetésével)füstöltáru
lerakalot

létesítettünk, amelyik fényesen berendezve augusztus hóban megnyílik. — Viszont-eladónak eredeti gyári árai. — Eladás nagyban és kicsinyben.

Skrek Lipót

orth. szalámi- és kolbászaru
különlegességek gyára

Budapest, Dob-utca 27.

Fiókiüzletek:

Budapest, Király-utca 7.
Miskolc, Széchenyi-u. 56.

most nyújtott példát Kurima sárosmegyei városka. Ott szokásos, hogy a Tisóbeov utáni „sabosz nachmü“ jövedelme a Chevra Kadisáé. Ilyen szombaton a Chevra elnöke a Tóra mellé állt rendelkezelt a felhívások tekintetében. Eljött a szombat és a kurimaiak figyelmét elkerülte az a körülmény, hogy most épen nincs elnöke a Chevranak s így nincs, aki a gabe teendőket végezze. A dolgok illetén állása mellett egy Klein Herman nevű hívő gondolt egy nagyot s annak az előbb is többször hangoztatott meggyőződése alapján, hogy kizárólag ő méltó a chevraelnök tisztségére, odament a széferhez s megkezdte a gabei működését. Illetőleg csak megkezdte volna, mert amikor a közönség látta, ki foglalta el a helyet a széfer mellett, egyszerűen kiment a templomból. Így maradt a gabe közönség nélkül. Hogy mi lett azután, arról nem szól a krónika.

— **Az Orth. Hitk. Tisztviselők Egyesülete** hétfőn, f. hó 20-án d. e. 9 órakor közgyűlést tart Budapesten az orth. Sasz-hevra tanácstermben (Király-u. 1.).

— **Gyászhir Palesztinából.** Mély részvétellel értesülünk, hogy R. Mojse Klein z. c. l., 72. életében Jeruzsálemben kilehelte nemes lelkét. A megboldogult — aki Gyöngyöspatán élt és 3 év előtt ment ki Jeruzsálembé — mély vallásossága és igazi Tóra-szeretete miatt általános tisztelet övezte. Benne Dr. Patai József az ismert író, költő és szerkesztő édesapját gyászolja. — הנצח

— **Az orth. Népasztal köréből.** A mult számunkban megjelent közlemény arról, hogy a nemes in'ezmény megérdemli az országos támogatást. A Népasztal alapítására vonatkozólag arra figyelemzetnek bennünket, hogy elfelejtettük megemlíteni dr. Deutsch Emil ügyvéd nevét. Ő vetette fel az eszmét és fáradhatatlan munkálkodott az eszme megvalósításán. Ez az önzellen buzgókodás egy okkal több a Népasztal állandó intenzív támogatására.

— **Hymen.** Schiffmann Lázár nyirlugosi főrabbi unokáját Av hó 21-én nőül vette a nagykarolyi jesiva vezetője. Az esketési szer-

ארטה. כשר

VÉNUS

ÉTELSZÍR

SNYDERS gyárt orth. főrabbi
ur hechserevel ellátva

VÉNUS ÉTELOLAJ

kiváló minőségben minden
szer, csemege és élelmiszer
üzletben kapható. — Gyártja:

Olajművek r.-t.

Kohn Adolf és Társa

Győr-Budapest,

Zoltán-utca 14. —

Telefon: 8-22

Képviselet:

Sussmann Lipót és Tsa

Telefon: „Ujpest“ 161.

ארטה. כשר

artás után következő lakomán nagy hatással mondott lórát a völegény, aki azután a következő szombaton a hitközségi előjáróság kérésére nagy derosot mondott a templomban.

— **Ifjusági hírek.** A makói „Tiferesz Bachurim“ sikerült melave-malke keretében fejezte be Pszochim és Brochojsz traktátusait. A szijüm-ünnepélyen divré-tajrót mondtak; Weinberger Mózes, Moskovics Károly, Pollák Herman, Schönfeld N. és Gombó Kálmán. — A makói Chevra Bachurim a mult csütörtök este a beszhamidros helyiségének avatásával kapcsolatos szijüm-ünnepélyt rendezett Chulin traktátusára. Az ünnepségen részt vett a makói orthodoxia szinejava, főt. Vorhand Mózes főrabbi-val és Rosenfeld Efraim jesiva vezető-rabbival. A rabbi urak a szeüdasz-micvo alkalmából elmés charifesz drósokat mondtak. A jesiva részéről Deutsch Izsák (Hadház), Fränkl Arnold (Böszörmény) és Rosenfeld József (Makó) tün-tették ki magukat szellemes psetli-jük által. Az ünnepség szombaton folytatódott, amikor a jesiva növendékei közül még számosan mondtak charifesz-drósekat. — A szécsényi orth. ifjuság a napokban alakította meg „T. B.“-egyesületét, amely az ifjuság intenzív tóratanulását tűzte ki céljául. A tisztikar: Davidovics Ignác kántor, vezető elnök, Káldor István elnök, Friedmann József alelnök, Hajóssy Béla titkár, Jászai Pál és Jojtelesz Miklós jegyzők, Prágai György pénztárnok, Cink Béla ellenőr, Káldor László és Weisz E. könyvtárosok. — **Bonyhádról** írják nekünk: Mult csütörtökön R. Chajim Braun talmudtőrai növendékei befejezték a Szüko traktátusának tanulását. A Talmudtóra egyesület erre a szép alkalomra szijüm-ünnepélyt rendezett. Gyönyörűség volt hallgatni,

hogy egészen fiatal fiúk milyen precizitással adtak elő charifeszt és magideszt. Auch egyesületi elnök lelkes beszédben ünnepelte a kitünő oktatót. A vendégként jelenlevő Auch Áron rabbi Lupyényből is beszélt nagy hatással.

— **Jeruzsálemi gyermekszáj.** A régi jeruzsálemi gyerekek virgoc elmésségének illusztrálására a midras elmondja többek között R. Jehosüa esetét. A nagy mester Jeruzsálem határára vizet kért egy vizet hordó leánytól, amire a leány azt mondta: számodra és szamarad számára is van viz. Ivott, azután azt mondta a nagy mester: ugy cselekedtél, mint Rivko Előzorról. Az ajándékot váró leányzó erre szellemesen visszavágott ezzel: Igen, de te nem úgy tettél, mint ahogy egykor Előzor tett Rivkéval. — Ugy-látszik, hogy a jeruzsálemi levegő

kezdi ezt a meglepő fordulatokat mondó gyermekek típusát kifejleszteni. Legalább arra vall az a kis anekdota, amelyet több palesztinai ujság hozott a híres új héber költővel; Bialikkal Egy barátjával beszélgetett és megakarták tudni, vajjon az otthon még, a Litvániából bevándorolt szülőkkel, jidisül beszélő gyerek dühében mit fog kiáltani, ha ráütnek, azt fogja-e kiáltani: a bo (apa), avagy „Tate“? Ráütöttek a fiura. A fiu nem hívta siró hangon az apját s nem mondta sem „Tate“ sem „abo“, hanem mérgesen ránézett a költőre s ezt kiabálta: „chamojr“ (szamar)...

Elegáns és takarékos uriaszony csakis Spitz Hermann divatkülönlegességek áruházában eszközli bevásárlásait. A cégnek lapunk mai számában közzétett hirdetésére ezuton hívjuk fel olvasóink b. figyelmét.

FIGYELEM!

Ne üljön fel a reklámoknak, hanem győződjön meg személyesen vagy postarendelés útján, hogy a

híres REBENWURZL-féle orth. כשר csemege-szalámi, huskülönlegességek és kolbászaru gyártmányai úgy árban mint minőségben versenyen kívül állanak.

Kérje legújabb nagybani árjegyzékünket **versenyszalámi, tartós consum kolbász,** valamint összes gyártmányainkról. Postacsomagjainkat **költségmentesen franco-franco leggyorsabban szállítjuk.**

Rebenwurzl Salamon és Izidor

Magyarország legnagyobb orth. כשר füstölthúsárugyára

Budapest

Fiókiüzlet: Laudon-u. 3. — Főüzlet: Király-u. 1.

A „Globus“ orth. כשר huskonzervek főelárusítója.
Eladás nagyban és kicsinyben.

Hajszálak kiirtása

hölgyeknek arcról, karról, ráneok, szeplők, pattanások, összes szépséghibák szakszerű kezelése. Szemölcsirtás „Miracle“ hajlétavoltószer szétküldése utasítással, 25 éve legfokéletebb.

Pollák Sarolta kozmetikai intézete, Budapest, VI., Andrássy-ut 38. I. em.

— A galántai jesiva-kongresszus elé! A galántai főrabbi volt tanítványai, úgy a galántaiak, mint akik még Nagymagyarban oltották tóraszomjukat a kitűnő Buchsbaum Józsu főrabbinál, — mint jelentettük — szept. 1. és 2-re egybegyűlnek Galántára. A menza reorganizálását célzó öszszajövetelre a jesiva részéről az előkészületek folyamatban vannak. A jesiva vezetősége felhívja a tanítványokat, hogy jelezzék jövetelüket és aki — feledékenységből — nem kapott volna meghívót, ezután lesz ünnepélyesen meghívva. Ez alkalomból (a szept. 1-i) sabosz-kör közös diskusszió alá kerül a szüggje: „Hamekadés beiszüré hanoó“ (Kidüsün 56).

— Tűz a templomban. Cseh-szlovákia egyik legszebb templomában, Máhrisch-Ostrauban, aug. 10-én rövidzárlat következtében tűz támad. A templomszolgák lélekjelenléte mentette csak meg a főalkercseket és a templomi szerezvényeket. Az óriási kár biztosítás révén megtérül.

— A putnoki rabbiállás körül. A putnoki főrabbi elhunytával megüresedett rabbiszék betöltésére vonatkozólag megindultak a kombinációk. Némelyek az elhunyt főrabbi fivérééről, a tornai főrabbról beszélnek. Egy másik kombináció szerint az elhunyt főrabbi vejének, a kabai főrabbinak van esélye az állás elnyerésére.

— Németország alkotmányünnepén. Augusztus 11-én ünnepelte Németország a weimari, azaz a köztársasági alkotmány életbe léptetését. Az új német alkotmány megalkotója; Hugo Preuss, zsidó volt. Az összes ünnepi szónokok megemlékeztek az ő nagy érdemeiről. Dicsőítették továbbá Rathenaut, mint azt az államférfiut, aki Németország mai aktív külügyi politikáját kezdeményezte.

— Régi műemlékek pusztulása. Brünni jelentések szerint a híres Sulchan-Aruch kommentártornak, a Sach egykori működési helyének, Olischau nyugatmorveországi városkának 800 éves zsidó fa-temploma, egy ritka, értékes műemlék, a tűz martaléka lett. A városkának zsidó temetője állítólag már 1000 éves, de az ottani zsidó hitközség már évtizedek előtt megszűnt, a nagyvárosokba való vándorlás következtében.

— Eszperantó prédikáció Antwerpenben. Eszperantó tudvalevőleg az a világnyelv, amelyet dr. Zamenhof varsói zsidó orvos szerkesztett. Az eszperantisták most kongresszust tartanak Antwerpenben. A delegátusok között 50 zsidó is van. Az ő tiszteletükre szombaton i-tentisztelet volt, amely alkalommal az annabergi (Németország) rabbi Safrah, esperantó prédikációt tartott.

— Pórujárjart szájhős. Frankfurtban május havában felavattak egy hadi emléket, amely alkalommal a két keresztény felekezet papja után dr. Salzberger rabbi is szónokolt. E miatt egy frankfurti fájvédő lap csúf módon megtámadta a rabbit, aki kénytelen volt a bírósághoz fordulni. A bíróság két hónapra fogházra ítélte az újságírókat s megállapította, hogy amikor a rabbi önként jelentkezett mint tábori lelkes s hosszú ideig a fronton volt, akkor a most vitézkedő cikkíró a gimnázium 5-ik osztályába járt.

Szívbetegség és érelmeszesedésben szenvedők a természetes „Ferenc József“ keserűvíz használatát általános és pontos bélműködést érnek el. Klinikai vizsgálatok igazolják, hogy a Ferenc József víz különösen agyvérzésre és gutaütésre hajlamos idősebb embereknél kiűnő szolgálatot tesz. Kapható gyógyszerárakban, drogériákban és fűszerüzletekben.

Családi hírek

Grünwald Etuskát, a nagynevű megbold. huszti gaon R. Mojse Grünwald z. c. l. unokáját Kisvárdáról, eljegyezte Bráver Salamon, Bráver Jskab hagyománykereskedő fia, Makóról.

Weisz Irénke Putnok és Friedländer József, Budapest, f. hó 19-én tartják esküvőjüket Putnokon.

Dick Ilonkát S.-A. Ujhelyről eljegyezte Feldmár Mózes tanító (S. A. Ujhely-Kispest). Minden külön értesítés helyett.

Szerkesztői üzenetek

N.: A régi óbudai gaon, a 97 év előtt elhunyt híres Maharám Münch Jahrzeitja szerdán, Elül 6-án lesz. Sok pesti hívő szokta ezen a napon a nagy rabbi sírját felkeresni. — K. M.: Nincs tisztában a verselés szabályaival. Sokat kell még tanulnia és gyakorolnia, amíg megfelelő fog produkálni. — H. A.: „Business is business“ (olvasandó: „biznesz iz biznesz“) annyit mint: üzlet az üzlet. Businessman (olv. bizneszmen) üzletembert jelent, olyan embert akinek az üzlet mindene. — Talmudista: A „Habochür“ címe. Tip. Markovits és Friedmann, Déva. — Hü olvasó: Nem tudjuk. — K. L.: Szólnok lehetnek orth. imaegyesület, sakterral. — G.: Óhajának az ujhelyi „SzOSz“ tudósításban részben eleget tettünk.

Megérkeztek az őszi selyem, szövet és bársony ujdonságok

az olcsóságáról előnyösen ismert

Spitz Hermann

divatruházában
Budapest, VII., Erzsébet-körút 34.
A Royal Orfeummal szemben.
(Szombat és ünnepnap zárva)

Mielőtt nyaralni megy

ondoláttassa haját tartósan, mert az hónapokig eltart garantálva. **KRÁNITZ A. hölgyfodrász** Budapest, Párisi-u. 5. (Főpostával szemben. — Telefon: T. 122-58.

Egy zsidó utazó élménye Délamerikában

Rége a palesztinai küldöttek, (selüche derabonon) akik a Szentföld szegényei érdekében tettek pénzgyűjtési utakat, kerültek messze országoknak ismeretlen zsidó lakóssaihoz. Így került például a múlt század 60-as éveiben Jakov Szaphir a délarábiai zsidókhoz s megírta „Even Szafir“ c. könyvét.

Most legújabbán is vannak palesztinai utazók, akik bejárják egész Ázsiát, eljutnak Hátsó-Indiáig és Kináig. Az egyik: Leib Joffe leírja az egyik lapban Délamerika Chile államának déli részében tett tapasztalatait. Leírja mint járt Tenuku városkában.

A városkát a Csendes Oceán és a magas, örök hóval fedett Kordillerák heglánca elválasztja a világtól. Órákig kell a fogaskepekün menni, amíg az embar eléri a városkát. Egy kis szefard község van itt. Tagjai a Balkánról kivándorolt zsidók, akik csak régi ladino (spanyol és zsidó keverék) nyelvüket beszélik. A vendég héberül beszélt hozzájuk, de ezt a nyelvet ők nem értették, hanem egy oda betelepedett askenázi zsidó végezte a tolmács munkáját. Az egyik gyűlésen megjelent három különös ember: chilei parasztok, jellegzetes öltözetben, hosszú köpenyben, amelyből csak a fejük látszott ki. A szomszéd Kuru-Kautin falu parasztjai voltak. 40 család lakik ugyanis a faluban és azt mondják, hogy ők a spa-

nyol marannosok utódai. Őseiket — azt mondják — kényszerítették a zsidó vallás elhagyására, de szívükben zsidóknak maradtak és kivándoroltak Chilébe. Most pedig szeretnének Palesztinába vándorolni.

A beszélgetés folyamán — amelyet az utazó folytatott velük — több érdekes dolog derült ki. Elmondták, hogy a környezetük szombatos-kabánosoknak nevezi őket. Szombatosoknak azért, mert a szombatot tartják és kabánosoknak azért, mert sátoros ünnepen szükeben ülnek. (Ez a hír igen tanulságos Magyarországon is. Kiderül, hogy a síofoki és más strandon a kabánban ülő izraeliták tulajdonképpen a chilei zsidó-parasztok szükejében ülnek, de — sajnos — avval a különbséggel, hogy őket nem lehet szombatos kabánosoknak mondani, mert nem tartják meg a szombatot.)

Jomkipurkor böjtölnek és hét napig előbb a „jom hasofart“ (Rojs-hasonó-) tartják. Nem fujnak sófart, hanem házról-házra mennek és kihirdetik, hogy 7 nap múlva beáll a böjt. Nem ismerik az imádságainkat. Nagy tisztelettel emlegetik drága kincsük gyanánt a bibliát, amelyet régi idők óta őriznek. Joffe ránézett erre a kincsre s kiderült, hogy egy Madridban nyomtatott bibliáról van szó. Nagyon szeretnének Palesztinába menni, mert csak ott remélik vissz-

szanyerni zsidóságukat, dolgozni akarnak, mindig is dolgoztak és szegényesen éltek.

Az egyik jelenlevő zsidó kétségbe merle vonni zsidó voltukat, amire az egyik chilei paraszt izgatottan felelte: mi jobb zsidók vagyunk mint te, mert a te zsidóságot az üldözések tartották fenn, mi azonban zsidók vagyunk, hitünk és eredetünk iránti szeretetből. Nálunk a halálos ágyon az apa megmondja a fiának, hogy zsidó s megesketi hogy hű marad a zsidósághoz.

A kijelentés a jelenlevőkre igen mély hatást tett. De különösen megrázó volt a chilei paraszt-küldöttek a következő kijelentése: „Tudjuk, hogy közel van a nap, amelyen prófétáink szava megvalósul. Népünk feltámad, visszatér országába és a „megváltó“ lesz király fölöttünk — megváltó alatt azonban a keresztény vallás alapítóját értette.

Ez a különös élmény ríktó színben mutatja, hogy a több évszázados kéilaki élet, amelyet a spanyol kényszerkeresztények kénytelenek voltak élni, továbbá a héber bibliától való elszakadás, valamint a zsidó közösségtől való elkülönödés milyen lehetetlen fogalom-összezavarásokat okoztak.

Ujpesti סופר מומחה לריבוי!
Közírté teszem, hogy készítek széter-lajró, tfilin, mezúzó, megiló, Jahrzeit-, templomi- és Chevre-Kadisa-táblákat. Minden megrendelést prompt és olcsón eszközölök. Tfilin-javitások néhány órán belül. Hívásra azonnal jövök. — Glückmann Lipót, Újpest, Rózsa u. 42.

Diétások!

Kétszersült!

Kétszersült szükségletét legkisebb mennyiségben is postán beszerezheti

Weisz Mór

orth. kóser keksz-, kétszersült- és teasütemények gyárában

Budapest, VII., Dob ucca 22.

Telefon: József 423-65.

— A keksz és kétszersült tej, ill. vaj nélkül készül! —

Hirdetéseikért és pályázatokért orthodox szempontból nem vállalunk felelősséget

Pályázatok

Minden szó egyszeri beiktatása 16, vas-
tagon szedett betűkből 32 fillér. Pályá-
zatok felvételnek: Budapest, Sip ucca 10.
— Hirdetések díja előre fizetendő. —

Szerencsi orth. izr. hitközség.

193/928. sz.

Alulírott elnökség pályázatot hir-
det az első metszői וועק ובעק 3 elismert
állásra. Pályázhatnak 3 elismert
orth. rabbi által képesített, magyar
honosságú, 40 éven aluli, kellemes
hangú metszők. Családi kör-
művelést, valamint képesítést és
eddig működést igazoló okmá-
nyokkal ellátott kérvények szeptem-
ber 5-ig alulírott elnökséghez
nyújtandók be. Fizetés megegye-
zés szerint. Utiköltség csak meg-
hívottaknak térítetik meg. —
מורה előnyben.

Szerencs, 1928. augusztus 8.
Schwarcz Éliás Kornitzer Salamon
hitk. jegyző. hitk. elnök.

A tabi „Machziké Tóra“ egy-
let keres egy melamed, jóré-somá-
jim, aki גומרא תורה, „גומרא תורה“ oktas-
son és szombat felolvasásoknak siür-
előadást tartson. Köteles továbbá
a mikve-t kezelni. Fizetés meg-
egyezés szerint. Kort, családi ál-
lapotot feltüntető pályázatot, va-
lamint eddigi működéséről szóló
bizonyítványmásolatot alant címre
kérünk. — Próbaelőadásra meghi-
vottaknak utiköltségét megtérítjük.

Schlesinger József
Tab. (Somogy m.)

Kellemes hangú, gyakorolt mű-
szaf-előimádkozó, bal-kojre és bal-
tokea az ünnepekre állást keres.
„Talmid-chóchom“ jeligré.

Kellemes hangú előimádkozó!
több évi gyakorlattal műszaf vagy
sachrisz állást keres a főünnepekre.
Hétköznapi próbaelőadásra saját
költéségen megy. Megkeresések J. Á.,
Holländer Izidor levelével, Békés-
csaba.

Virág Gyula

szigoruan orthodox
fiuinternátus

Budapest, VI., Ó-utca 42.

Az összes középiskolák és a
Zeneakadémia közelében.
A legjobb referenciák.

Apró hirdetések

Hirdetési díjazás: minden szó egyszeri
beiktatása 13, vas- tagon szedett betűkből
26 fillér. Apróhirdetések felvétele: VII.,
Sip ucca 10. — Jelíges levelek kettős bor-
ítékban válaszbélyeggel ugyanoda inté-
zendők. — Apróhirdetések csak a díj elő-
zetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság

HUSZ ESZTENDŐ óta közvetít
házasságot Nagy Jenő Rákóczi
ut 57/b — Telefon (cégnélküli
levelezés).

MAGANYOS, vagyos 54 éves
uriember, ben-tajró, elvenne
ugyancsak jól szituált, egyedül-
álló 40—50 év körüli szigoruan
vallásos, jó családból való in-
telligens özvegy vagy elvált uri-
asszonyt. Orthodox mintahitköz-
ségben gondnok vagyok és mint
bizományos nagy malmokat kép-
viselek. Ajánlatokat „R. A.“ je-
ligén a kiadóhivatal továbbít.

IPAROS benősülhet orthodox házba.
Jelige „Szakképzett“

Állást nyer

OKLEVELES tanítónőt keresek 3
gyermekemhez polgári tananyag
tanítására. „Vallásos uriház“ je-
ligére.

KERESEK azonnalra főzéshez zsi-
dóleányt, vagy asszonyt. Spitzer
Emilné Nagycsákány Vas m.

GYERMEKSZERETŐ zsidóleányt ke-
resünk ki másodmagával egy öt-
tagu család háztartási teendőit el-
végzi. Gottlieb Jenő, Konyár.

KERESEK jó házból való zsidó fiut
tanulónak rőfős és rövidáru üzle-
tembe. Weiner Jenő, Jászkarajenő.

Állást keres

ÁPOLÓNŐNEK, vagy gyermek
mellé, esetleg házvezetőnek
ajánlkozok idősebb zsidó asz-
szony. Jelige: „Megbízható“.

19 ÉVES szabósegéd vagyok, állás-
ra pályázom ahol a szombatot
megtarthatom. Pfeifer Béla Paks.

BETŰSZEDŐ, ki szombaton nem
dolgozik, állást keres, ellátás és
csekély fizetés mellett. Megkere-
sések Schwarcz könyvnyomdába
Kiskunmajsára kéretnek.

Különféle

KÖNYV, füzet, folyóirat, héti
magyar vagy német szövegű la-
kodalmi meghívó és bármiféle
nyomatvány a legkifogástala-
bul készül Schwarcz Lipót
könyvnyomdájában Kun-
szentmiklós. Kérjen áraján-
latot.

Uj héber könyvkereskedés!

Szántó Zsigmond

könyv- és papírkereskedése

VII., Sip-u. 12. (a hitközség székhá-
zában) megnyit. Ajánlja legolcsóbb napi
áron az összes ünnepi és alkalmi szer-
tartási cikkeket, u. m. Talszim, Tefilin,
Machsorim, Szidurim, stb. Jahrzeitáb-
lak legolcsóbban csak itt rendelhetők
meg.

Siófokon

orth. PENZIÓ

Blau Jónás-né

személyes vezetése mellett
megnyit. Izletes házikoszt. Men-
tőrendszer. — Ujonnan bu-
torozott szobák. — Refe-
referencia a bpesti orth. hitközség
rabbinátusánál. — Bővebbet:
Blau butorüzlet, Budapest,
VI., Podmaniczky ucca 18. szám.
Telefon: T. 126-96, vagy Siófok,
Vilma-telep, Heinrich Ferenc-u. 1

SCHÜCK

orthodox fiuinternátus

Budapest, VII., Kertész ucca 32,

Bentlakó diákoknak.

Szeretetteljes gondosság.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

GROSZBERG JENŐ.

Hoffmann és Társa könyvnyomda.

Budapest, VI., Proféta ucca 7

יידישע צייטונג

ZSIDÓ UJSÁG

A magyar orth. zsidóság hetilapja.

Megjelenik hetenkint egyszer.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., SIP-UTCA 10.
TELEFON: József 425—90.

ALAPITOTTA:
GROSZBERG LIPÓT ז"ל

ELŐFIZETÉSI DÍJ: 1 EVRE P 20.—
P 10.—
KÖLFOLDRE : 1 : P 22.—
Postaschequekontó-szám: 50.791.

Eszrog-ellátás jótékony célra

Az orthodox izr. hitközségi tiszt-
viselők egyesületének hétfőn tartott
közgyűlése a hazai orth. felekezeti
élet egyik fontos eseménye.
A közgyűlés lefolyása, — amelyről
lapunk más helyén röviden tudósítunk
— az ott elhangzott felszólalások
nagy része a tisztviselők
ügyét a megoldandó orthodox
problémák homlokterébe helyezte.
A közgyűlés elfogadott határozatai
között igen helyes, érdekes és
ügyes az, amely Magyarország
eszrog és lülo-v-szükségletét az
egyesület által akarja ellá-
tatni kis felárral az egyesület javá-
ra. Meggyőződésünk szerint min-
denki csak örülne a terv megvaló-
sításának, mert az eddigi eszrog-
kereskedők is bekapcsolódhat-
nak a lebonyolításba. A központi,
illetőleg a tisztviselő-egyesületi be-
szerzésétől várjuk az árak szába-
lyozását és az esetleges speku-
láció megszüntetését. Így történt
Németországban, amikor az ottani
»hagyományhi hitközségi szövet-
ség« vette kezébe az ügyet és a
német kormányzat a törekvésnek
olcsó vámtételekkel sietett segítsé-
gére.

Amit a hechsereivel ellátandó élve-
zeti cikkek, rituális vendéglők
ügyében irtunk oly sokszor, az az
eszrogra különösen áll:

**a vallási paranés hű-
séges teljesítésének
nem szabad azonos-
nak lenni a kiuzso-
ráztatással.**

És a terv megvalósításával kar-
öltve jár majd annak a jámbor
óhajnak teljesítése, amelynek több
izben a diktum kifejezést e lapok ha-
sábjaiban: *minek az eszrogokat a
görög antiszemitéktől venni és
magunkat kienni az eszrog val-*

lástörvényi hasznavehetetlenség-
ének (chasas harkovo — ide-
gen oltvány guanujának)
amikor az ósrégi Szentföld elláthat
bennünket az erecz-jiszroéli rögön
termett eszroggal? A rideg kal-
márnak ilyen momentum iránt nincs

kellő érzéke, de bizonyára lesz
egy erkölcsi testület önzetlen veze-
tőségének. Az eszrog-terv tehát
szép, célszerű, szociális és vallási
szempontból óhajtható. Fel sem
szabad tehát tétélezni, hogy ne si-
kerüljön!

A lubawitschi rebbe a fél-orthodoxia ellen

Nemrég ünnepelték évfordulóját
annak, hogy Rabbi Jozsef Jiczchok
Schneursohn, a lubawitschi rebbe
kiszabadult az orosz szovjet fogsá-
gából, de egyszersmind kiutasították
s most Rigából levéllileg
érintkezik az egész világon lakó
sok ezernyi hívével. Egy ilyen le-
vele a német orthodox zsidók ne-
velésügyével foglalkozik és éle-
sen szembenéz a nevelés alapelve-
vel: »Tajro im derech erecz
— tóra és világi műveltség.«

A lubawitschi rebbe megállapít-
ja, hogy Mendelssohn csak azért
volt képes hatni a német zsidókra,
mert mézes lepényben adta be nekik
a mérget, azaz az akkori tudomá-
nnyal kevert bibliai tudományt.

S mi lett az eredmény? A német
zsidóság teljesen zsidótlanodott
rövid idő alatt.

A XVIII. század végén történt
ez, amikor Lengyelországban és a
szomszédos országokban a vallási
élet a Bálsém utódai és a chas-
zidusz egyéb vezérei alatt erő-
sen fellendült. A német zsidóság
csupa rom volt, amíg a múlt szá-
zadban Hirsch Samson Rafael
működésével megindult a javulás.
A német zsidóság örök hálával tar-
tozik e kiváló férfunak, hogy
megmentette a reform veréből.
Ezt mind elismeri a lubawitschi
rebbe, — de itt aztán megkezd

kritikáját. Hirsch csak az első lé-
pést tette visszafelé, de utódai
megálltak s nem haladnak az ő ut-
ján, mert nem vonják le a konzek-
venciát. Előállott egy lefészült és
lecsiszolt zsidóság, amelyben min-
denre találnak hechsereket s most
Lengyelország zsidóságát akarják
ilyen módon civilizálni. Csak-
hogy az igazi zsidóság nem kér
az olyan zsidóságból, amelynek
jelszava: »légy zsidó otthon és
polgár künn.« A lengyel zsidóság
nem követheti azt a példát, hogy
a zsidó gyermeket elsősorban Fü-
löpnek nevezik és csak utolsó sor-
ban néha Pinchosz-nak. A német
zsidóságban Jefesz eszétikája
Sém teóriáját elfojtja és a zsidó
gyermek teljesen olyan eszmekör-
ben nevelődik, mint a német. Med-
dig fogtok inni Mendelssohn mé-
regpoharából? — ezzel fejezi be
levélét.

A lubawitschi rebbe kiáltványá-
ból mindenestre látjuk, hogy az
egyed-országokban a történelmi fej-
lődés következtében a művelődési
módszer és ideál nem lehet egy-
forma. Ami Németországban jó, az
Lengyelországban veszedelmes.
Nálunk is különleges a helyzet és
nálunk sem lehet »Tajro im de-
rech erecz« feltétlenül elfoga-
dandó axióma, amire már több
izben volt alkalmunk rámutatni.